

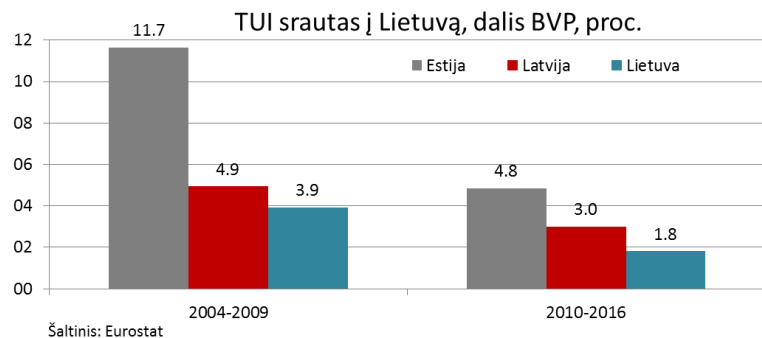
Komentaras

2017 05 11

Investicinė aplinka Lietuvoje – kaip gyvenimas ant ugnikalnio?

Kiekvieno politinio ciklo pradžioje girdime tą pačią mantrą apie tiesioginių užsienio investicijų (toliau – TUI) svarbą ir grandiozinius jų pritraukimo planus, naujas strategijas ir jų kūrimo planus, tų planų kūrimo planus ir strategijas. Bet, deja, metai bėga, o kaimynės šį viliotinį kaip šoko, taip tebešoka kur kas sėkmingiau nei mes.

Truputis statistikos iliustracijai. Kad galima būtų palyginti šalis, pasitelksime santykinius rodiklius. Lietuvos TUI apimtis, tenkanti tūkstančiui gyventojų, sudaro 5,2. ES rikiuotėje pagal šį santykį esame treči nuo galo ir lenkiame tik Rumuniją (3,7) ir Graikiją (2,7). Tuo tarpu nuo Estijos (15,9) atsiliekame tris kartus, o nuo latvių (7,4) – 1,4 karto. Eurozonos vidurkis apskritai spingso tolimas ir nepasiekiamas tarytum laimės žiburys – 24,6. Iš pateikto grafiko matyti, kad Lietuvos TUI įplaukų statistinės eilutės atrodo skurdžiai kaimynių kontekste, ką jau kalbėti apie platesnius horizontus.

Paklauskite, kam tų investicijų? Gal mes ir be jų išsisuksime? Vargu. Lietuva jau išsėmė savo pigia darbo jėga ir „perkarduodu“ verslo logika grįsto ekonominės plėtros modelio potencialą. Darbo jėga nebe tokia ir pigi, jos dėl emigracijos mažėja. Būtina imtis priemonių ir keistis iš esmės. Metas ieškoti naujo patrauklaus ūkio augimo modelio, nes priešingu atveju save pasmerksime stagnacijai ir atotrūkis nuo kaimynių išaugs dar stipriau.

Bet ruošiantis rimtam šuoliui, būtina pasirūpinti moderniais sportiniais bateliais. Deja, pagal Eurostat klasifikaciją, Lietuvoje vyrauja žemo ir vidutiniškai žemo technologinio lygio gamyba. Rikiuojamės ES valstybių sąrašo gale pagal aukštųjų technologijų eksporto dalį, o aukštųjų technologijų pramonė ir paslaugos tesukuria tik 2,5 proc. BVP. Palyginimui, Estijoje šis rodiklis sudaro 4,5 proc., o vidutiniškai ES – 4,7 proc. Tad tenka pripažinti, iki savos gamybos modernių sportbačių toloka, kol kas ir toliau tenkinsimės guminiiais. Bet koks gi šuolis su guminiiais?

Yra ir kita išeitis – modernius sportinius batelius importuoti. Tam puikiai tarnauja protingai pritrauktos TUI. Juk investuojančios tarptautinės kompanijos atsineša mokslinį ir technologinį bagažą, patentus, vakarietišką patirtį ir etikos standartus, į kitą lygį kilsteli verslo santykių kartelę, jau nekalbant apie reklamą šaliai, naujas darbo vietas ir solidų darbo užmokestį. TUI galią puikiai iliustruoja netipinis Airijos pavyzdys. Net ir nebūtina grįžti į šios valstybės sėkmės istorijos pradžią, užtenka žvilgtelėti į 2015 metus. Kuomet Europos Sąjungos ekonomika vos šliaužė varganais 2 proc., Airija šoktelėjo neįtikėtinai 26 proc.! To priežastis – išskirtinai patrauklus Airijos investicinis klimatas. Dėl itin palankios mokestinės aplinkos, multinacionalinės kompanijos inversijos sandoriais ir kitais būdais pasirinko Airiją savo pagrindinės buveinės vieta, perkėlė didžiąją dalį kapitalo, gamybos priemonių ir intelektualinės nuosavybės. Tai per metus gerokai pakeitė šalies ekonominį veidą. Nors šiame BVP šuolyje yra daugiau statistinės magijos dėl multinacionalinių kompanijų vidaus sandorių apskaitos, nei realios sukurtos vertės ekonomikai, bet užtat kokia reklama šaliai, ką jau kalbėti apie biudžeto pajamas iš šių banginių!

Akivaizdu, kad pasirinkta mokesčių „rojaus“ strategija vis dar veikia ir išskiria Airiją iš pilkos masės, nes ta šalis neturi jokių kitų žymių pranašumų. To graža – ši šalis traukia tarptautinius verslo banginius ir šokiruoja pasaulį dviženkliais augimo tempais. Panašios strategijos – išsiskirti – jau daugelį metų nuosekliai laikosi Estija – akį traukianti lakoniška mokesčių sistema, tvarkingai valdomas viešasis sektorius, pasitikėjimą kelianti contraciklinė fiskalinė politika, 2009 m. krizės apogėjuje įvykdyta darbo santykių liberalizavimo reforma. Dėl šių priežasčių Estija pagal įvairius kriterijus – visa galva aukščiau tiek už mus, tiek už latvius. Beje, Latvija irgi teisingame kelyje. Jų ruošiamą patraukli mokesčių reforma iškart reikšmingai stumtelė šią šalį į priekį investuotojų akyse. Nulinis pelno mokesčio tarifas reinvestuojamam pelnui – 2:1 kaimynių naudai, nes mūsų alternatyva tam – pelno mokesčio lengvata investicijoms į inovacijas ir mokslinius tyrimus – palyginti, tik lašas jūroje.

Kuo pasigirti galime mes? Esame pilka, susiniveliavusi, klampi dėmelė ES žemėlapyje ir dar vis nemažai žmonių net ir pačioje Europoje mano, kad mūsų sostinė – Ryga. Gyvename pagal politinį tvarkaraštį, siautėjant populizmo skersvėjams ieškom naujų būdų suraikyti mokestinių pajamų pyragą, bet neieškome mielių, kaip jį iškepti didesnį. Blaškomės, vis keičiam mokestinę kryptį ir įvairiais kitokiais sunkiais prognozuojamais sprendimais drebinam verslo aplinką. Manau, kad jokiam investuotojui gyvenimas ant aktyvaus ugnikalnio negali atrodyti patrauklus.

Indrė Genytė-Pikčienė

Vyriausioji analitikė

Mob. tel.: +370 620 78373

Ekonominių tyrimų departamentas | Rinkų tarnyba